

OCHRANA A OBRANA MÍST VELENÍ

Navazuji na článek, uveřejněný ve Vojenské mysli č. 6/1986, ve kterém jsem se zabýval zejména možností utajení současných míst velení (MV) divize a pluku před nepřátelským průzkumem, ochranou a obranou proti pozemnímu a vzdušnému nepříteli, organizací opatření OPZHN a poukázal jsem na možnosti ženižního budování MV divize a pluku v soudobém boji.

Místa velení jsou nepřetržitě jedním z hlavních a z hlediska důležitosti rozhodujících objektů nepřátelského působení. V současnosti dochází k trvalému růstu možností nepřítele zjišťovat, rušit, umlčovat a ničit MV. Soustavné zdokonalování nyní nových technických prostředků k vedení průzkumu, vývoj prostředků rušení a ničení, zavádění zcela nových vysoce přesných zbraní, zbraňových systémů a sdružování prostředků průzkumu a palby do ucelených systémů vytváří pro práci a bezpečnost MV divize a pluku neobyčejně složité a obtížné podmínky. Všestrannost, komplexnost a cílevědomost nepřátelského působení proti nim si vynucuje přijímat odpovídající opatření. To vyžaduje přizpůsobit složení, organizaci a vybavení MV stupni rozvoje a možnostem působení nepřítele s důrazem na jejich ochranu a obranu. Jedním z nejdůležitějších úkolů v soudobém boji je **vztah oblasti radioelektronického boje, především radioelektronické ochrany (REO) k místu velení.**

Opatření REO lze rozdělit na **aktivní a pasivní.** Mezi aktivní opatření REO patří

průzkum sil a prostředků REB nepřítele a jejich ničení bezprostředně po zjištění. Tato opatření mají navíc význam pro bojeschopnost divizí a pluků. K místům velení se více vztahují **pasivní** opatření REO. Mezi ně patří utajení počtu, prostoru, kmitočtového rozsahu a provozních charakteristik radioelektronických prostředků, na nichž závisí velení vojskům a řízení zbraní. Proto je nutné realizovat kmitočtová, prostorová, směrová, časová a početní omezení a změny u techniky a objektů, které vyzařují elektromagnetickou energii. Dále je to vytváření více možností, způsobů a linií velení vojskům a řízení zbraní, vytváření záloh, zdvojování radioelektronických prostředků pro případ jejich vyřazení z provozu nebo zničení.

Důležité je i zabezpečování elektromagnetické koexistence a ochrany proti elektromagnetickým účinkům jaderných výbuchů. **Elektromagnetickou koexistenci** je nezbytné zabezpečovat výběrem optimálních kmitočtových pásem, normalizací přijímacích a vizařovacích charakteristik, volbou metod a způsobů ochrany proti rušícím signálům. Rovněž sem patří rozbor kmitočtové situace vlastních vojsk i pravděpodobného nepřítele, vhodné rozmístění různých elektronických zařízení podle kmitočtové selekce a dislokace, časové vymezení provozní doby jednotlivých radioelektronických prostředků, stanovení signálů a povelů pro operativní řízení vysílacího času těchto zařízení. Je nutné mít připraveny změny pracovních kmitočtů, omezit

dobu vysílání na jednom kmotočtu s přechodem na další.

Z hlediska spojovacích prostředků je účelné volit provozní režim omezující možnosti nepřítele zjišťovat druh a stupeň místa velení i jeho přesné rozmístění. U míst velení, zejména u VS divize, volit rádiová vysílací střediska mimo jejich prostor rozmístění na technicky co největší vzdálenost, v závislosti na dálkovém ovládání i na časových možnostech rozvíjení a svinování. Zpravidla ve vzdálenosti **jeden až dva kilometry u divize** a pohyblivé vysílací středisko ve vzdálenosti **do jednoho kilometru u pluku**. K ukrytí spojovací techniky lze využít stínících účinků listnatého lesa, vodorovných masek a materiálů pohlcujících tepelné záření. Správné rozmístění radioelektronických prostředků v terénu a nepřetržitá organizace jejich ochrany proti rušení spolu s včasnou změnou prostorů rozmístění zvyšují ochranu proti nepřátelskému radioelektronickému působení.

Ochranu MV je možné zefektivnit i **manévrováním**, s rychlým (neúplným) rozvíjením v jednotlivých prostorech rozmístění. Také používání **dýmu a aerosolů** má i přes krátkodobý účinek svůj význam. Můžeme jím např. maskovat opuštění určitého MV s tím, že odchod nebude zpozorován a v tomto prostoru bude dále plnit svou funkci klamné místo velení.

Velmi důležitá bude i ochrana dalších citlivých míst systému velení, jako jsou spojovací uzly, vysílací střediska apod. U nich bude důraz položen rovněž na pasívní ochranu, vzhledem ke snadné zranitelnosti, slabému zajištění a malému počtu obránců.

Už v míru je nutné zaměřit důsledný a náročný výcvik obsluh v podmínkách rušení na dodržení všech opatření utajeného provozu. Kromě práce za podmínek rušení je zapotřebí věnovat pozornost zvláštnostem vysílání jednotlivých obsluh, a to tak, abychom nepříteli znemožnili nebo alespoň ztížili rádiové klamání a jednotlivé obsluhy měly důvěru a pocit jistoty ve stanici korespondenta při vedení provozu.

Radioelektronický boj vyžaduje sladěnou a pohotovou reakci obsluh a osádek na vzniklou situaci. Radioelektronickou ochranu míst velení i celého jeho systému je nutné v různých variantách připravit a navštívit již v míru.

Na efektivnost ochrany a obrany má vliv také **prostor rozmístění MV**. Z jeho hlediska mohou být MV rozvinuta v terénu, osadě nebo kombinovaně. Myslím, že nejvhodnější je kombinovaný způsob rozmístě-

ní, při kterém část MV využívá vhodné objekty v osadě a druhá část je rozmístěna v terénu. Jde o menší osady s přilehlým porostem, lesíky, zahradami a sady. Budovy umožňují vhodné rozmístění a maskování, sklepní objekty vytvářejí podmínky pro ukrytí osob bez rozsáhlých ženiálních úprav. Kromě toho, že rozmístění MV v osadách je z hlediska ženiálního budování efektivní, protože až šestkrát snižuje průměrnou dobu ženiálních úprav oproti budování polních úkrytů, má i řadu dalších výhod. Je možné ihned využívat odolné sklepní místnosti, do kterých lze po dílčích úpravách instalovat filtrační ventilační zařízení a po obložení zeminou jsou i výhodné proti účinkům neutronových zbraní. Osady mají obvykle dostatek vhodných komunikací jak k zaujetí, tak i k rychlému opuštění prostoru. Je v nich většinou dostatek vodních zdrojů, jsou vytvořeny lepší podmínky pro práci a odpočinek a rozsah protipovážných opatření je menší.

K nevýhodám rozmístění míst velení v osadách patří různorodost objektů, složitost rekognoskace i nutnost případné izolace místního obyvatelstva. Rovněž v nich může dojít k závalům a neprůjezdnosti komunikací po použití ZHN. V mírových podmínkách nemůžeme prakticky tento způsob rozmístování v plném rozsahu procvičovat.

Pro ochranu a obranu MV jsou také důležitá **protipovážná opatření**, i když nejsou v současných rádech a předpisech samostatně rozpracována. Místa velení jsou v dosavadní struktuře vybavena protipovážnými prostředky jen omezeně. Přitom požáry doprovázejí v podstatě každou bojovou situaci vojsk v boji a ovlivňují činnost MV. Požáry v prostorech jejich rozmístění jsou značným nebezpečím pro živou sílu i techniku. Současná technika a vybavení MV skýtá množství zranitelných míst a hašení je obtížné. Jsou-li navíc u vozidel staveny přístřešky, zvyšuje to zranitelnost a ztěžuje možnosti manévru.

Přemístování MV může být narušeno nejen přímým zásahem zápalnými látkami nepříteli, ale i tím, že budou nucena překonávat nebo obcházet hořící prostory. Nebezpečí požárů spočívá i v tom, že nepřítel může zápalnými a ohňometnými prostředky zapálit porosty nebo budovy v plánovaných či budovaných prostorech rozmístění MV a tím je nutit k rozvíjení v jiných, méně vhodných prostorech.

Z hlediska rozmístění je místo velení nejzranitelnější v lese a v prostorech s množstvím lehce zápalných předmětů. Proto není vhodné je volit uvnitř rozsáhlých lesních masivů, v místech s dřevěnými stavbami

a maskovat lehce zápalnými materiály. Proto je nejvýhodnější využívat sklepních místností ve zděných budovách.

Vliv požárů lze do určité míry vyloučit kromě vhodného rozmístění MV a jeho vybavení i ženijní úpravou prostoru rozmístění. Pro nedostatek času bude většinou možné vykonat jen základní úpravu kolem vozidla proti šíření požáru, jako je odstranění hořlavín, lehce zápalných předmětů a budování ochranných příkopů a pásů. Dalším opatřením je rozptylování jednotlivých vozidel a skupin uvnitř MV na vzdálenost 50 až 150 m. Základním způsobem protipožární ochrany míst velení je v současnosti odstraňování hořlavých látek z prostoru rozmístění, využívání místních zdrojů při lokalizaci požárů a často bude nejvýhodnější manévr mimo zasaženou oblast, zejména při rozsáhlejších požárech.

Jsem toho názoru, že by bylo účelné vybudovat MV speciálními protipožárními prostředky, vyvinout ochranné nátery a plachty z nehořlavých materiálů, které by mohly sloužit i jako maskovací síť. Dále je nutné cvičit jednotky, které zabezpečují místa velení a všechny jeho příslušníky, v plnění opatření protipožární ochrany a v likvidaci požárů.

Ochranu a obranu VS organizuje náčelník štábu zpravidla prostřednictvím správce štábu, na TVS důstojník štábu týlu nebo týlové skupiny podle pokynů zástupce velitele pro týl a na PVS divize zpravidla zástupce velitele divize s vyčleněným důstojníkem operační skupiny. Správce štábu na VS a na ostatních MV určených důstojníci (funkcionáři) odpovídají (podle Oper-2-1, čl. 62) za včasné a organizované rozvíjení, svinování a přemísťování VS, jeho ochranu, obranu a maskování, za dodržování stanoveného pořádku a za organizaci regulace v prostoru jeho rozvinutí, za chod služby velitelského stanoviště a za materiální vybavení všech MV.

Z toho vyplývá, že správce štábu odpovídá za ochranu a obranu VS a na ostatních místech velení určení funkcionáři. Vzhledem k tomu, že správce štábu má dále za povinnost zpracovávat Plán ochrany a obrany VS (PVS, TVS) a zabezpečit proniknutí jeho opatření k vykonavatelům, je nutné věnovat obsazování této funkce a jeho přípravě zvláštní pozornost. Možnou variantu Plánu ochrany a obrany VS... msd — viz. obr.

Grafický plán je nutné doplnit textovou přílohou. Zejména jde o zapracování některých opatření k ochraně MV, jako je využití radioelektronických prostředků k vy-

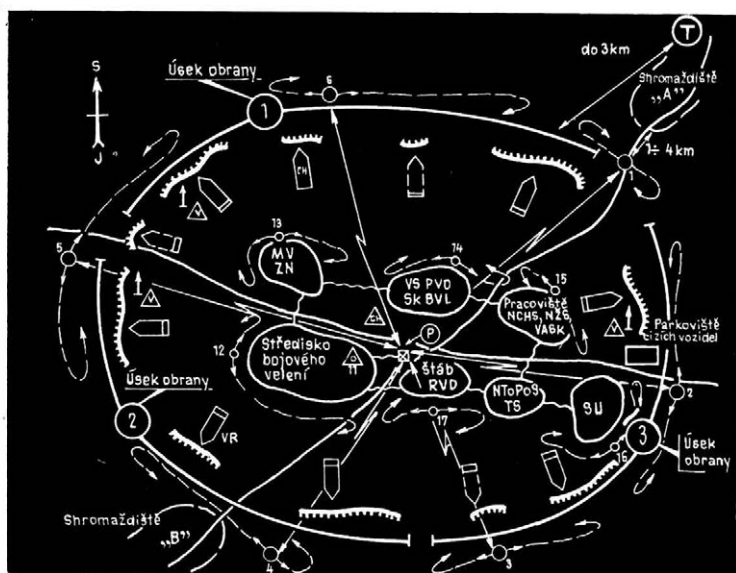
tváření rádiových clon i radiolokačnicku maskování a rušení, organizace vnějšího spojení, provozní režim spojovacích a aktivních radiolokačních prostředků, stanovení pracovního režimu zdrojů tepla, úkoly kontroly stavu dodržování vstestraného maskování a další. I když tyto značným způsobem ovlivňují ochranu jednotlivých míst velení, nebude praktické je do Plánu ochrany a obrany zahrnovat, ale spíše je vydávat formou nařízení, která jsou doručována všem vykonavatelům. Tato opatření budou mít i dlouhodobější platnost, kdežto Plán ochrany a obrany je zapotřebí zpracovávat pro každé nově zaujaté MV.

Složitost jeho činnosti vystupuje do popředí zejména v dynamických obdobích boje, kdy dochází k častým změnám prostorů rozmístění MV. Pro každé nově zaujaté místo je nezbytné znovu zpracovat Plán ochrany a obrany a řešit opětovně celou řadu součinnostních otázek. Jde především o činnost na vyhlášené signály při různých variantách napadení, rozdělení sil a prostředků na jednotlivé úseky obrany, seznámení všech jeho příslušníků s opatřeními ochrany a obrany a nácvik činnosti. Při napadení místa velení řídí jeho obranu a upřesňuje součinnostní otázky podle pokynů náčelníka štábu, popřípadě určeného funkcionáře.

Správce štábu na VS je podřízen dozorcům VS, určeným funkcionářům na TVS, PVS pak příslušní dozorcům, kteří mají rovněž řadu úkolů k ochraně a obraně MV. Kromě vyhlášení varovných signálů je to především povinnost znát způsob ochrany a obrany daného místa velení a v případě potřeby řídit jeho obranu. Dále jde o kontrolu výkonu strážní a pořádkové služby, výkon služby chemických pozorovacích a požárních hlídek, maskovací a světelné kázně a řady dalších opatření, která směřují ke zkvalitnění jeho ochrany a obrany.

Mimo zabezpečovacích a vyčleňovaných jednotek realizuje některá opatření ochrany a obrany i pořádková služba. Bezprostředně před prostory rozmístění i přímo na MV je k zabezpečení úkolů pořádkové služby určována pořádková hlídka (jedna i více), podřízená dozorcům příslušného místa velení. Kromě kontroly maskovacích opatření, dodržování stanoveného režimu a pohybu zabírá, aby nepovolané osoby pronikly do prostorů MV. Dále jde o zamezení pohybu techniky a osob, dodržování vyhrazených prostorů pro cizí vozidla.

Při kontrole maskovacích opatření je zapotřebí zvláštní pozornost (zejména v obraně a při rozmístění mimo boj) věnovat



Složení a povinnosti strážě

Složení	Úsek	Úkol	Poznámka
1			
2			
3			

Plán obrany

Úsek	Velitel	Jednotka	Vyčleněné	
			síly	prostředky
①				
②				
③				

Signály

Druh	Signál	Činnost

Tabulka spojení

Prvek	Hlavní VZ	Záložní VZ
1		
2		
3		
frekvence		

Obr.

maskování stop techniky, aby nedocházelo k porušování rostlinného porostu a pohybu osob a techniky na volném prostranství. Důležitá je rovněž kontrola světelné kázně, zabraňování v rozdělování ohňů a osvětlení na pozorovatelných místech. Zřizovat závory a jiná zařízení či zhotovovat označení a nápisy, které demaskují rozmístění MV, je zakázáno. Ukazatelé je možné vyznačovat místo stanice polní pošty, operačního dozorcího, dozorcího daného MV, dozorcího spojení, ošetrovny, úkrytů pro živou sílu, stanoviště dopravních prostředků a úseky terénu, kde je zakázán pohyb osob a techniky.

V prostorech rozmístění VS a PVS divize **organizuje** (podle Všeob-P-31, čl. 50 a 64) pořádkovou službu náčelník operační skupiny, na VS pluku zástupce náčelníka štábu, na TVS divize náčelník organizačně plánovací skupiny a na TVS pluku zástupce velitele pro týl. Je účelné, aby tato činnost navazovala a byla spojována s ochranou a obranou míst velení. Proto by bylo vhodné, aby obdobně jako ochrana a obrana byla i pořádková služba v blízkosti a přímo na daném MV **organizována stejným funkcionářem** (náčelníkem štábu, zástupcem velitele pro týl) zpravidla prostřednictvím správce štábu místa velení.

Pro rozvíjení, svinování a rychlé opuštění MV divize a pluku platí normy podle Zásad organizace míst velení uvedené v **tabulce 1**.

Tabulka 1

Činnost	Místa velení	
	divize	pluku
Rozvinutí (min)	do 60	do 30
Svinutí (min)	do 60	do 30
Rychlé opuštění (min)	do 30	do 20

Tyto normy platí pro úplné rozvinutí MV a lze je považovat za maximální. Je nutné vyvinout snahu, aby tyto časy byly dále zkracovány, za útoku velet ze zastávek jen s částečně rozvinutými místy velení, se zabezpečením vnitřního spojení pomocí kabelů a tak zkrátit časy řádově na minuty.

To je důležité z hlediska rychlosti opuštění prostoru rozmístění, které je např. pod palbou nepřátelského dělostřelectva, při napadení pozemními nebo výsadkovými jednotkami, při radičním a chemickém napadení atd.

Varianta činnosti při rychlém opuštění určitého MV na stupni divize — viz **tabulku 2**.

Je zapotřebí, aby manévru a zaujetí nového prostoru rozmístění vždy předcházely průzkum, zejména radiční, chemický, biologický, ženijní apod. V případech, kdy bude relativně dostatek času a bude výhodné vysílat rekognoskační skupiny s ženijními jednotkami a stroji do nových (plánovaných) prostorů rozmístění MV, lze orgány průzkumu začlenit do této skupiny.

Možné složení rekognoskační skupiny divize:

- velitel (zpravidla důstojník velitelské roty, případně důstojník operační skupiny),
- důstojníci:
 - štábu spojovacího praporu,
 - PVO,
 - skupiny náčelníka ženijní služby,
 - skupiny náčelníka chemické služby,
- dva automobily (např. UAZ) pro velitele a polní poštovní spojení,
- prostředky pro spojení,
- obrněný transportér (OT-65) pro radiční a chemický průzkum,
- ženijní jednotka s ženijními stroji, elektrocentrálou a nákladním automobilem (PV3S) na materiál.

Do rekognoskační skupiny je vhodné začlenit jednotku v síle zpravidla družstva k zabezpečení ochrany a obrany při přesunu a rekognoskaci nového prostoru rozmístění MV.

Úkoly rekognoskační skupině pro VS vydá náčelník štábu, pro TVS zástupce velitele pro týl a pro PVS zástupce velitele divize. **Pokyny pro rekognoskační skupinu** mohou obsahovat:

- vyčleněné síly a prostředky,
- osu přesunu,
- hlavní a záložní prostor rozmístění,
- opatření k ženijní úpravě místa velení,
- organizaci spojení,
- organizaci ochrany a obrany,
- dobu splnění těchto úkolů atd.

Tabulka 2

PVS (TVS)	OSK (velitel, zástupci a odborní náčelníci)	Činnost VS	Činnost správce štábu, rekognoskační skupiny
Zaujetí VS			
Předá velení VS, informuje o svých rozhodnutích a poslední situaci vojsk	Přebírá velení, zakresluje situaci vojsk podle informace PVS (TVS)	Náčelníci seznámí oddělení a skupiny s organizací rychlého opuštění (signál, činnost, pořadí vozidel, kam, kdo atd.)	Uskutečňuje rekognoskaci os a nejméně dvou prostorů shromaždišť pro rychlé opuštění, seznamuje s návrhem rychlého opuštění prostoru NS a oddělení, skupiny i jednotky s organizací a pořadím rychlého opuštění
Činnost na signál „OTOČKU PŘIPRAVIT“ — vykonat do 20 minut			
Převezme velení za VS, prověří spojení s útvaru a TVS (PVS), vytčí přistávací plochu pro vrtulníky	Nařídí převzít velení (PVS, TVS), je-li velitel na VS, skupina, která vyjíždí s velitelem na PVS, se ihned shromáždí ve stanoveném prostoru	Dispečink vyhlásí signál „OTOČKU PŘIPRAVIT“, dohovorem o dalším VS a seznámit s ním štáb včetně času přesunu, vydání pokynů pro rekognoskační skupinu, informace TVS (PVS) o přesunu, příprava vozidel k rychlému opuštění VS, rychlé svinutí pracovišť apod.	Vyhlášení signálu u zabezpečovacích jednotek, vyslání regulace do výchozího místa, vyslání zástupce k seřazení proudu VS v určeném prostoru, odjezd rekognoskační skupiny, příprava vozidel zabezpečovací jednotky k odjezdu
Činnost na signál „OTOČKA A (B)“ — vykonat do 10 minut			
Získat ucelený přehled o situaci divize, řídit boj do příchodu velitele divize	Odlétá vrtulníkem nebo se přesune se skupinou, která vyjíždí s velitelem na PVS, přebírá velení na tomto místě velení	Vyhlásí signál, vozidla opouští po skupinách pod velením náčelníků prostor VS a odjíždějí do stanovených shromaždišť A (B), zde se řadí do proudu a zahajují organizovaný přesun do nového prostoru rozmístění VS	Překontroluje opuštění prostoru VS, organizuje jeho proud, poučí řidiče a velitele vozidel, hlásí pohotovost k zahájení přesunu NS

V článku jsem věnoval pozornost především potřebě nepřetržitě radioelektronické ochrany u všech míst velení divize a pluku a možným způsobům jejího zabezpečení. Vliv na zvýšení možností ochrany a obrany má i volba prostoru rozmístění jednotlivých míst velení, která vyplývá z ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA. Zaměřil jsem se také na protipožární ochranu, místo správce štábu při ochraně a obraně míst velení, problematiku pořádkové služby a rychlé opuštění prostoru rozmístění. Soustavný růst možností nepřítele působit proti místům velení divize a pluku i snahy urychlit vývoj a vybavit tato místa velení silami a prostředky, jež odpovídají potřebám soudobého boje, budou postupně vyžadovat hlubší zkoumání jednotlivých opatření a způsobů jejich ochrany a obrany.